



חוברת א
תשס"ב • 2002

נפש לאסתר אומן זכרה לברכה
יוצא לאור על ידי מתן - מכון תורני לנשים, ירושלים.

מכון

הנהלה: ישראל אומן, מלכה בינה, רחל פורסטנברג
מערכת: פרופ' שולמית אליצור, הרב דניאל אפשטיין, יוסי דוד, אביעד הכהן,
ד"ר מיכאל ויגודה, ד"ר ברירה לוי, ד"ר ורד נעם, פרופ' אוריאל סימון,
ירדנה קופ-יוסף
עורכת: זיוה קוסופסקי
רכזת מערכת: נטע שפירא
עריכה לשונית: שרה פוקס, יהודית מאיר
עריכת תרגום ותרגומים: ד"ר אורה זיסקינד-אלפר
ציצוב גרפי: בתשי כחיי

שמות המשתתפים וכתובותיהם:

חניטל אופן, מתן, רח' רשב"ג 30 ירושלים 91080
פרופ' שולמית אליצור, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית, ירושלים 91240
הרב דניאל אפשטיין, מתן, רח' רשב"ג 30 ירושלים 91080
פרופ' רות גביזון, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים 91240
עדן הכהן, מכללת הרצוג, אלון שבות, גוש עציון 90433
אביעד הכהן, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים 91240
דבורה נוב, מתן, רח' רשב"ג 30 ירושלים 91080
פרופ' אוריאל סימון, החוג למקרא, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן 52000

© כל הזכויות שמורות.

יוצא לאור על ידי מתן - מכון תורני לנשים. רח' רשב"ג 30, ירושלים.
מען למכתבים: ת.ד. 8039 ירושלים 91080, טל: 02-6798688, פקס: 02-6798901

תוכן העניינים

11	לזכרה של אסתר אומן ז"ל ישראל ויהונתן אומן
21	מכתבים אסתר אומן
35	'וילך מנוח אחרי אשתו' - מקום האישה בחברה המקראית אוריאל סימון
63	על פיוטי חתנים והפטרת חתנים שולמית אליצור
77	עיון בדמותה של אסתר המלכה לאור הפיוט 'אסתר ומרדכי לבם נתך' ומקורותיו המדרשיים עדן הכהן
103	כתובת אישה - מקור חיובה ומשמעותה חניטל אופן
129	פרשנות יוצרת 'יש לך כנפי רוח' - תנועה ומחול כעבודה אמנותית דבורה נוב
161	אקטואליה על זכויות אדם וסדרי תפילה בכותל רות גביזון
195	מקור 'הדיבור היומיומי' מוריס בלנשו (תרגום מצרפתית) הפילוסוף והסופר: הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו? חאמר מבוא להגותו של בלנשו הרב דניאל אפשטין
223	ביקורת ספרים 'כלה כמות שהיא' על ספרו של א' גרוסמן, חסידות ומורדות - נשים יהודיות באירופה בימי הביניים אביעד הכהן
	תקצירים באנגלית

דבר המערכת

שלוש מהפכות התרחשו בעם ישראל במאתיים השנים האחרונות: תנועת ההשכלה, הציונות, והתרחבות לימודי התורה לנשים בדורנו, אמר הרב סרדכי ברויאר, בדיון שהתקיים בצוות המורים של מתן, בקיץ שעבר. 'קולן של הנשים נשמע בתוך הדיון התורני והוא עובדה קימת שאין להתעלם ממנה. את מכלול תוצאותיו של תהליך זה עדיין מוקדם לראות אולם הן משמעותיות ומרחיקות לכת יותר מכפי שיכולנו לחשוב, הרכבת הזו יצאה אל הדרך וכבר אי אפשר לעצור אותה:'

הכרה בתהליך חשוב זה הולידה את כתב העת 'מסכת' וכשמו כן הוא - מארג וקובץ של דיונים. אל מסכת זו נמסכים ונארגים רציונות פרי עטן של נשים למדניות, מורים ומורות, בנושאים הנוגעים למקומה המחודש של האישה ביהדות או המשקפים תמורה זו. לצד זאת, מוקדש כתב העת לדברי מחקר, יצירה והגות בכל ענפי היהדות. הוא פותח את שערו בפני כל העוסקים בתחומים אלו גם אם אינם קשורים במישרין לחידוש לימודי הנשים.

פירושו של בעל הערוך השלם (ערך מסכתא) הקושר את השם מסכת לפעולת ההקשבה והשמיעה - 'פירוש מסכת, שמוצה מלשון הסכת ושמע ישראל' - משקף את אופיו של כתב העת, המזמין את הציבור הרחב, לחזות בתהליך זה, להאזין למתרחש במסגרתו ולקיים עמו דיאלוג.

כתב העת נוסד כהנצחה לדמותה של אסתר אומן אשר קורות חייה ממחישות תמורת מציאות זו. אסתר, אשר בילדותה נגישותן של הנשים לספרות התורנית הייתה מוגבלת ביותר, מצאה בבגרותה את הדרך וההזדמנות לשקוע בעומקם של הלכה ומדרש, מקרא וגמרא.

דמותה של אסתר אומן והיות בית המדרש מתן, מכון תורני לנשים ירושלים, מקום מוביל בחידוש גדול זה, היוו מקור השראה ליסוד כתב העת ולבחירת מתן כאכסניה להוצאתו לאור.

ירושלים תשס"ב

סבוא

חוברת ביכורים מביאה אתה רגע של התרוממות רוח.

חז"ל לימדו אותנו אי אפשר לבית המדרש בלא חידושי (חגיגה ג ע"א), רק בזכות החידוש יכול בית המדרש למלא את ייעודו כבית יצירה ללומדי התורה ולמלמדיה.

מיומו הראשון של חתן אסתר אומן אתנו... אתנו בבית המדרש, אתנו בשיעורים ואתנו תמיד בכל הרצינות החדשים. אסתר ז"ל הייתה בין המובילות בלימודי הגמרא לנשים, ובד בבד המשיכה ללמוד גם תנ"ך ומחשבת ישראל. קולה הצלול, הרגיש והחדשני זכור היטב על ידי כל מוריה וחברותיה ללימוד.

דמותה של אסתר ממשיכה ללוות אותנו ביצירה החדשה של חתן, כתב העת 'מסכת': מטרת כתב העת היא לעודד את הציבור בכלל ואת ציבור הנשים בפרט להעלות על הכתב דברי תורה והגות בנושאים מגוונים המעסיקים את האישה הדתית בימינו.

בעשרים השנים האחרונות אנו עדים לריבוי תלמידות חכמים בלימודי תנ"ך ותלמוד בבתי המדרש ובשיעורים. אסתר אומן ז"ל הייתה מופת של אישה ותלמידת חכמים שחיפשה תמיד אתגרים חדשים בלימוד ובהרחבת הדעת.

על ידי הוצאת 'מסכת' אנו מקווים לעודד את הנשים, סבוגרות וצעירות, להעלות את פרי מחקרן התורני על הכתב ובכך להמשיך ולעלות בסולם ההתפתחות וההתחדשות הרוחנית.

מלכה בינה

מנהלת חתן